

SÖZ, YAŞAM, EDEBİYAT DENENİYOR...

Kimdir deneme? Deneyendir. Neden dener insan? Denenir de.

Ne dener insanı? Yaşam. Denenir de. Kimdir deneme? Dildir. Dilleyen insan. Neden diller insan? Dillenir de.

Olanaktır. Olanağa açılan yelken. Neden açılır olanağa insan? Kapanır da.

Dille hakikate çıkılan yolculuk. Dille sınanan. Açılan. Ötelenen. Dille varılan yaşam sınırı.

Deneme utanç değildir. Mahcubiyettir, bilinmeye çıkışın cesaretiyle. Malûmu ilâm hiç değildir. “El mücerrâb lâ yücerrâb”, denenmiş deneme demiş Arab. Denediklerimiz hep denenmişten geliyor. Deneme, denediklerimize tikiyor bizi. Oysa deneme, denemediklerimizi, deneyemediklerimizi, sınırda olanı denemedir! Deneme, denenmiş deneyememdir! Denemenin ağır paradoksu buradadır. Denediğimi ne diye deneyeyim ki! Pekiştirmek için! Anlamak için! Tad aldığım için! Gereksinimim olduğundan! Hayır! Denemiş olduğumu hiç denememişim gibi deneme. Mahcubiyet, oradan gelir. Hicâbdan. Gözümüzün hicabını açar deneme. Hicâb ederiz önce denemede. Gerçeğin adını sormaya. Hicâb ederiz sual etmeye yaşamı. Sorularımızla yakmak için perdeleri önümüzde duran, deneyeceklerimizden bizi ayırır.

İçimli denemeler, insanın yaşadıklarıyla karşı karşıya geldiğinde içtiği denemelerdir.

İçimli denemeler, içimde serpilmiş denemelerdir. İçimi dışıma, dışımı içime çeken. İçime dışımı, dışıma içimi koyan.

Hakikate iç geçirdiğim, söz geçirdiğim denemeler...

Deneme denemiyorsa ne olacak?

Deneyemeyen deneme, deneyemeyen insan demek. İnsan deneyemiyorsa ne olacak?

İnsanın denememesi olanaklı mı? Yaşamak denemek değil mi?

Düz anlamıyla öyle: Yaşamak denemektir.

Deneyen anlamıyla değil ama: Deneme onun için salt bir edebiyat türü değil: Bir insanlık durumu. **Deneyen anlam,** işte deneyen insanın ardında ol-

duğu. Kokuşan, çürümüş, edilgin, tembel yaşam değil. Kokuşma yaşama dahil. Korkak, çekingen, ezik, silik, hesâbî, sinsî deneme yaşama dâhil. **Deneyen anlamın** ardındalık ise yaşamın yaratıcılığın ardındalık. Doğuran yaşamın.

“Dünya ne kadar?” diyen, “Gerçekten böyle mi bana öğrettikleriniz?”, “Başka türlü olamaz mı?” sorularıyla yürüyen anlam kâşiflerinin bilinmeze açtıkları yelkende yaşanır deneyen anlam.

Deneme, edebiyattan önce gelir, ifadeden öncedir de. Dilden de. Denemenin çırılçıplaklığı önceler, öncelenmesi olanaklı olanı. Deneme, elbette insanın bu gezegende belirlenmişliğini, bu gezegenin evrende belirlenmişliğini önceleyemez. Deneme, karşılaşma anlarının yaşantıları üzerine odaklanır: Belirlenmişliklerinden fıskıran bir çığlık olan insan karşılaşmalarının avcısı olmaya yollarır. Öteki insanla, kendisiyle, kurtla, kuşla, böceklerle, yıldızlarla, toprakla, denizle karşılaşmanın sarsıntısını duymaya ayarlıdır deneme. Karşısına çıkanın, karşısına çıkmaya çabalar. Yaşamı belli duruşla karşılamaya hazırdır.

Denemek, bu anlamlarıyla, çiplak olan, önce gelen, etkin olan, geri çekilmeyen, (Arada çekilse de, bir “yayın geri çekilişi gibi” çekilen!), uyanık, hazır yaşantılar öbeğidir. Doğurgandır. Yaşanana anlamlar sunan, anlamlar armağan eden yaşantı olduğu için. Bir yaşayıp bin yoğuran. Yaşamdan bir aldığı çoklayan!

Edebiyatçı olduğunu düşünen denemecinin işi çetin. Teknik ötesi çünkü denemek. **Deneyen anlam gemisinin** kâşifi değilseniz, kaleminiz cilâlı sözler yazsa ne olur? Edebî kurnazlıklarınız deneme kapısını açamaz. Edebî kurnazlıklarınız ebedî kurnazlıklar olamaz. (Şimdi benim yaptığım gibi!) Ne olur açılmazsa kapı? Ayağınızda retorik pateni kayarsınız sözcüklerden dondurulmuş pist üzerinde! (Şimdi benim yaptığım gibi!)

Deneme, edebiyatçıdan edebiyat öncesi donanım ister! Deneyen anlam gemisinde olanlar, anlam kâşifleri, denemeler. Bu anlamıyla deneyenler, edebi-

Ahmet İNAM *

*Prof.Dr.
ODTÜ Felsefe
Bölüm Başkanı

yatçı olmayabilirler, olamayabilirler. Edebiyat, bu deneyimin dille bağı kurabilince ortaya çıkar. Her deneyen, edebiyat alanında denemeci değildir; oysa, denemeci olmak için denemek gerekir.

Nasıl denemeliyim dünyayı? Tuhaf bir soru, belki, bu soruyla yürünecek yolu denememişler için. Peki, bir anlamı var mı bu sorunun? Denemek elimizde mi? Yaşam bir deneyler evi mi? Bir laboratuvar mı? İzin var mı "dilediğimizce" (ne demekse?) denemeye dünyayı, yaşamı?

Nasıl denemeliyim dünyayı? Ne adına, kimin için? Edebiyattaki denemeci için, yaşadığını dile getirmek midir, **deneme denilen**

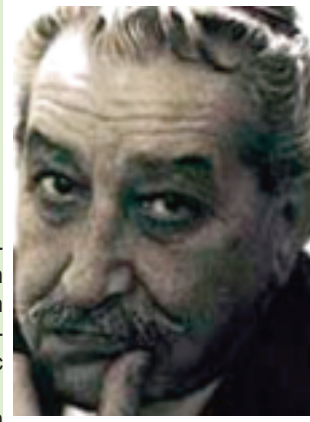
yaşantıda önemli olan? Sözcükler bulmak için denemeliyim. Böyle mi konuşur edebiyatta denemeci? "Dilden hiç ayrılır mı deneme, dille deneriz zâten" mi der?

Kuşkum, "deneyebilir mi acaba?" sorusuyla büyüyor. Nice deneyemeyen edebiyatçı olmuş geçmişinde kültürün; denemeye bile kalkışmadan deneme yazmaya kalkmışlar. Duygusal, öznel yaşantısının daracık kafesinden çıkamamış söz boyamaları. Ya da "felsefe yapmaya" kalkıştıkça, anlatmaya çalıştığını içinden çıkılamaz ölçüde karartan acemice düşünme taslakları... Belki de mâlûmâtürüşlük; bilgiçlik tasla-

yan, oradan buradan veciz sözlerle okuru etkileme oyunları... Zekâ parıltıları ile göz kamaştırılmayı denemeler... Kimsenin anlayamayacağı sözler edip, gizemli görünerek, okurun gözünü bağlama çabaları... Sıkıcı bir bakışla, bilineni, kimse bilmemiş gibi anlatmaya kalkışma...

Bence bunlar birer deneyememe örnekleri... Daha nicesi bulunabilir hem de örnekleriyle, bizim edebiyatımızdan, eskilerden, yenilerden; dergilerden, kitaplardan! (Bunları anlatırken ben de deneyebiliyor muyum? Yepyeni bir gözle, çırlıçıplak karşılayabiliyor muyum edebiyattaki denemeyele?)

PORTRE: Nedim Otyam 1919-2008

Besteci, müzisyen, orkestra şefi, yönetmen ve eğitimci olarak sanat ve eğitim hayatına büyük katkılarda bulunan Nedim Vasif Otyam (89), Gazeteci-Yazar-Ressam Fikret Otyam'ın ağabeyi, genç müzisyen Ali Otyam'ın babası.

Geçtiğimiz ay yitirdiğimiz, Nedim Otyam, 1919'da Ankara'da doğdu. O zamanki adı Musiki Muallim Mektebi olan Ankara Konservatuvarının Trompet bölümünden mezun olan Otyam, 1938'de Cumhurbaşkanlığı Filarmoni orkestrasına girdi.

"**Barbaros Filmi**" 1952 yılında kuran Otyam, sinema alanında 100'den fazla film müziğine, bir çok filmin yönetmenliğine ve yapımcılığına imza attı. Doğal ortamda çekilen ilk köy filmlerinden biri olarak kabul edilen "**Toprak**"ı 1952'de çeken Otyam, **Aksaray'da çekilen filmde ilk kez toprak ağalığı konusunu işledi.**

Otyam, 1961'de "**3. Akdeniz Şarkı Yarışması**"nda "**La Paradisiaque**" adlı eseri ile birincilik ödülünü aldı, Fransa'da Bitard Üniver- sitesi'nce verilen "**Chevalier Honoraire**" ödülü ile onurlandırıldı.

Nedim Otyam, 1974-1984 yılları arasında İstanbul Devlet Konservatuvarı Müdürlüğü görevinde bulundu. 1976'da Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sinema ve Televizyon bölümünde "**Film Müziği**" dersleri vermeye başlayan Otyam, emekli olduğu 1986 yılına kadar üniversitede ders vermeye devam etti.

Altın Koza, Altın Portakal, Artemis gibi birçok ödülün sahibi olan Otyam, ayrıca kuruluşunda çalıştığı Özel Kadıköy Güzel Sanatlar Lisesi'nin Müzik bölümü başkanlığını da yürütüyordu.

ESERLERİ

Nedim Otyam, sinema alanında 100'den fazla film müziğine, bir çok filmin yönetmenliğine ve yapımcılığına

imza attı. Otyam'ın yönetmen koltuğuna oturduğu filmler arasında "**Kan ve Gurur** (1964)", "**İnleyen Dağlar** (1961)", "**Gecekondulu Yosması** (1956)", "**Bar Kızı** (1954)", "**Yurda Dönüş** (1952)" ve "**Toprak** (1952)" bulunuyor.

Türkiye'nin ilk özgün film müziği üreten sanatçılarından Otyam'ın müziğine imza attığı filmler şöyle:

"**Vatan İçin**", "Barbaros Hayrettin Paşa", "**Dudaktan Kalbe**", "İstanbul Çiçekleri", "**İstanbul'un Fethi**", "Lale Devri", "**Toprak**", "Ankara Ekspresi", "**Yurda Dönüş**", "İki Süngü Arasında", "**Ölüm Saati**", "Bar Kızı", "**Kaçak**", "Tuzak Otel", "**Dokuz Dağın Efesi**", "Hayat Cehennemi", "**Kumpanya**", "Peçeli Efe", "**Kanlı Değirmen**", "Yak Bir Sigara", "**Oğlum**", "Özleyiş", "**Şeytanın Kılıcı**", "Boş Yuva", "**Hazreti Ömer'in Adaleti**", "İnleyen Dağlar", "**Öldür Beni**", "Çanakale Aslanları", "**Duvarların Ötesi**", "Karanlıkta Uyuyanlar", "**İsyancılar**", "Çalığışu", "**Camoka'nın İntikamı**", "Şeytan Kafesi", "**Seyyit Han**", "Camoka'nın Dönüşü", "**Meyro**", "Yunus Emre Destanı", "**Bilal-i Habeşi**", "Derya Gülü", "**Bugünün Saraylısı**", "Alkol", "**Çil Horoz**", "Çökertme", "**Kaçıklık Diploması**" ve "Acı Gönül".

2. Antalya Film Şenliği'nde (1965) "**Karanlıkta Uyuyanlar**" filminin müziği ile "**En İyi Özgün Müzik**", 3. Antalya Film Şenliği'nde "**İsyancılar**" filminin müziği ile yine "**En İyi Özgün Müzik**" ödülünü alan Otyam'a, 1. Adana Altın Koza Film Şenliği'nde (1969) "**Seyyit Han**"ın film müziği de "**En İyi Müzik**" ödülü getirdi.

36. Antalya Film Şenliği'nde (1999) "**Seyyit Han**" filmi ile "**Yaşam Boyu Onur Ödülü**"ne layık görülen Otyam, 11. Ankara Film Festivali'nde (1999) "**Kaçıklık Diploması**" filmi ile "**En İyi Özgün Müzik**" ödülü aldı. Otyam, 10. Ankara Film Festivali'nde (1998) "**Çökertme**" filmi ile "**En İyi Özgün Müzik**" ödülüne değer görüldü.

Nedim Otyam, "Yurda Dönüş", "Bar Kızı" ve "Dikenli Yol" filmlerinin senaryolarını yazan Otyam, "Toprak", "Çeto Salak Milyoner", "Bar Kızı", "Ölüm Saati", "Çeto Sihirbaz", "Gecekondulu Yosması", "Dikenli Yol" ve "Kan ve Gurur" filmlerinin yapımcılığını da üstlenmişti.